

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Філологічні зошити. Літературознавство:

ЗБІРНИК СТУДЕНТСЬКИХ
НАУКОВИХ СТАТЕЙ

ВИПУСК I

Рівне 2013

ББК 83
Ф 54
УДК 82

Філологічні зошити. Літературознавство: зб. студ. наук. ст. Вип. I / ред. кол. Б. М. Кир'янчук [та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2013. – 123 с.

У збірнику вміщені студентські наукові розвідки, результати бакалаврських та магістерських досліджень з актуальних проблем українського літературознавства, теорії літератури, компаративістики та методики викладання української літератури. Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, студентами, вчителями-словесниками.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 25 квітня 2013 р.)

Рецензент:

ШАНЮК В.І., кандидат філологічних наук, доцент (Національний університет «Острозька академія»).

Редакційна колегія:

БЕСТЮК І.А., кандидат філологічних наук, доцент;
КИР'ЯНЧУК Б.М., кандидат філологічних наук, доцент (головний редактор);
КИРИЛЬЧУК О.М., кандидат філологічних наук, доцент;
КРАВЕЦЬ Д.В., кандидат філологічних наук, доцент;
КРУПКА М.А., кандидат філологічних наук, доцент;
ТХОРУК Р.Л., кандидат філологічних наук, доцент;
ХОМЕЧА Н.А., викладач.

© Рівненський державний гуманітарний університет 2013

ЗМІСТ

АНДРОЩУК ЮЛІЯ Проза Миколи Хвильового у інтертекстуальному вимірі («Сентиментальна історія»).....	7
БЕЗНОСКО ЮЛІЯ Жанрові модифікації детективу в романі Василя Шкляра «Ключ».....	13
ГАЙДУК ОКСАНА Особливості розгортання теми родини в романі Олеся Ульяненка «Сталінка».....	18
ГУНТІК ОЛЬГА Кореляція теми «пропащої» жінки та ідеологічного героя у Панаса Мирного.....	25
ЗЕНЬ ПРИНА Мова художніх творів Івана Нечуя-Левицького й авторський принцип «золотої ряски».....	30
КОСТЮКОВИЧ ЯНА Рецепція села у творах «Синя книжечка» Василя Стефаника, «Мужицька смерть» Леся Мартовича та «Чічка» Марка Черемшини.....	37
КОШИНСЬКА ТЕТЯНА Художня модель соціуму в романі Володимира Винниченка «Лепрозорій».....	41
КУЗЬМИЧ ОЛЬГА Роман Василя Кожелянка «Конотоп» крізь призму постколоніального дискурсу.....	48
ЛАЗАРЧУК ЛЮДМИЛА Ніщанські мотиви у драматургії Володимира Винниченка.....	53
МАЙДАНЕЦЬ ОЛЬГА Український звичаєвий світ у романі Марії Матіос «Майже ніколи не навпаки».....	58
МЕЛЬНИК ВІКТОРІЯ Міфологема храму в поетичних творах 1920-1930-х років.....	64
МІНІЧ ОЛЬГА Мелодраматизм у структурі роману Люко Дашвар «Мати все».....	68
НОСЯР ВІКТОРІЯ Інтерпретація теми міста в романах В. Домонтовича «Без ґрунту» та «Доктор Серафікус».....	73

ПАНАЩУК ІРИНА	
Образ Іншого у романі Івана Франка «Перехресні стежки».....	78
ПАРХОМЧУК АНАСТАСІЯ	
Київські координати у вимірі українського мілітарного наративу.....	83
ПИЛИПЧУК ОЛЕНА	
Художнє осмислення проблем родинного виховання у повісті Ольги Кобилянської «Ніоба».....	87
ПРОЦИШИНА ЛІЛІЯ	
Прийоми конструктивізму в поезії Валер'яна Поліщука.....	92
РЕГРУТ ПАВЛО	
Становлення художньої манери Михайла Коцюбинського у ранній період творчості.....	98
РОЗЕМБОВСЬКА ЯНІНА	
Художні особливості роману Василя Слапчука «Дикі квіти».....	104
СОЛОНІНКО ГАННА	
Проект літературної історії України в прозі Юліана Опільського.....	108
СОПРОНЮК МАРІЯ	
Символізм хронотопу драми М. Жука «Легенда».....	113
ЮРАШКЕВИЧ ІРИНА	
«Чорнобильська трагедія – німа печаль на вустах України» (урок у 8 класі за новелою «Остання дійниця» Ольги Заїки).....	119

CONTENTS

ANDROSCHUK JULIA

Intertextual dimension of the M.Khvylyowy's Prose («The Sentimental Story»).... 7

BEZNOSKO JULIA

Genre modifications in the detective «Kluch (A Key)» by Vasyl Shklyar 13

HAIDUK OXANA

Features of family theme in the novel «Stalinka» by O. Ulyanenko 18

HUNTIK OLGA

Correlation of themes of a fallen woman and an ideological hero
in creative works of Panas Myrny 25

ZEN' IRYNA

Style of conversation Nechuy-Levitskiy's personages in creative works and
the writer's principle of the «golden duckweed»..... 30

KHOSTYUKOWYCH YANA

Reception of the village-life in «Little Blue Book» by V.Stefanyk,
«The Peasant is ding» by Les Martovych and «Chichka (The Blossom)»
by Marko Cheremshyna 37

KOSHYNSKA TATIANA

Fictional model of society in the novel «Leprosarium» by V.Vynnychenko..... 41

KUZMYCH OLGA

Postcolonial discourse of romance «Khonotop» by Vasyl Kozhelyanko..... 48

LAZARCHUK LYUDMYLA

Nietzschean ideas in drama by V.Vynnychenko..... 53

MAIDANETS OLGA

Ukrainian customs in novel by «It's vice versa almost never» Marija Matios..... 58

MELNYK VICTORIJA

Temple myth in poetry 1920-1930-ies..... 64

MINICH OLGA

Melodrama elements in the structure of the novel
«To be Possessed Everything» by Lyuko Dashvar..... 68

NOSYAR VICTORIJA

Interpretation of urban topic in novels by V. Domontovych
«Beyond the Soil» and «Doctor Seraphicus»..... 73

PANASCHUK IRYNA The image of the other in the novel of Ivan Franko «Perehresni stezky» («Cross paths»).....	78
PARKHOMCHUK ANASTASIJA Kiev coordinates as dimension of Ukrainian military narrative.....	83
PYLYPCHUK OLENA Artistic interpretation problems of family education in the story of Olga Kobylyanska’s «Niobe».....	87
PROTSYSHYNA LILY Strategy of constructivism in poetry of Valerijan Polishchuk.....	92
REHRUT PAVLO Formation of the artistic style in the early works of M. Kotsyubynskiy’s.....	98
ROZEMBOVSKA IANNINA Feature peculiarities of modeling the characters in the novel of V.Slapchuk «Wild Flowers».....	104
SOLONINKO HANNA Fiction project of Ukraine history in prose by Julian Opilskij.....	108
SOPRONIUK MARIA The symbolism of the time-space drama M. Zuk «Legend».....	113
YURASHKEVYCH IRYNA «The Chernobyl tragedy as the voiceless sadness of Ukraine» (materials on the Olga Zajika’s story «Ostannya Diynytsya (A last pail of milk)» for lesson of Literature in 8 Form).....	119

Юлія Безноско

Науковий керівник – канд. філол. наук Кирильчук О.М.

ЖАНРОВІ МОДИФІКАЦІЇ ДЕТЕКТИВУ В РОМАНІ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА «КЛЮЧ»

Авторка розглядає роман В. Шкляра «Ключ» як різновид масової літератури. Основний акцент зроблено на аналізі містичних елементів тексту, а також структур детективу.

Ключові слова: містика, детектив, масова література, сюжет.

The author interprets V. Shklyar's «Kluch» as a form of popular literature. The analysis of the plot of the work with a view to combining it mysticism, and detective. The main feature of the detective is a mystical element in its textuality and using of detective structures.

Key words: mysticism, detective, popular literature, plot.

Сучасний літературний процес характеризується значним багатоголоссям, паралельно співіснують різні естетично-художні тенденції. Українська проза демонструє оригінальні зразки жанрового та тематичного експериментування, виявляє нові моделі конструювання персонажа та його ціннісної орієнтації. Однак жанр детективу не здобув у вітчизняному письменстві особливої популярності, лише почасти проявляючись у творчості окремих авторів (Є. Кононенко, А. Кокотюха, В. Шкляр та ін.). Частково така непопулярність закорінена у сприйнятті детективу як форми масової літератури, яка здатна задовольнити невибагливі читацькі смаки людей різних за своїм суспільним статусом.

Проблема протиставлення «масової» (паралітератури) та «високої» літератур активно дискутувалася в українському літературному житті впродовж усього ХХ століття, не втратила актуальності ця полеміка і на межі століть. Дослідниця Ніла Зборовська зазначає з цього приводу, що «масова література – це комерційна текстуальність для мас, комерційний фактор активно проникає в індивідуальний акт творчості, спонукаючи для використання популярних форм» [2, 4]. Втім сучасна постмодерна свідомість сприяє синтезуванню у текстах елементів «масового» і «високого» письменств, тим самим ставлячи під сумнів різке протиставлення обидвох літературних антиномій. У цьому контексті саме детективні оповідні моделі активно поєднуються із інтелектуальною складовою, витворюють оригінальний симбіоз форми і змісту (У. Еко «Імя троянди», О. Памук «Мене називають Червоний»).

Твори детективного жанру завжди користувалися популярністю, вони визначалися високою подієвістю, заплутаним сюжетом та несподіваним фіналом. Найчастіше в них присутнє вбивство та подальше його розслідування героєм-детективом або ж звичайною людиною з добре розвиненими дедуктивними здібностями. Але, варто зазначити також те, що

з розвитком літератури розвивається та деформується і сам детектив, письменники часто віддаляються від стандартних канонів цього жанру, створюючи при цьому твори, які в літературному аспекті нічим не поступаються класичним європейським детективам. У таких творах взагалі може не бути ніякого злочину чи вбивства, проте вони все ж залишаються детективами. Так, наприклад, Ю. Ковалів дає таке визначення детективу: «Різновид пригодницької літератури, що належить до паралітератури. Це передусім прозові твори, зовнішній сюжет яких послідовно розкриває певну заплутану таємницю, пов'язану зі злочином та його розслідуванням, а внутрішній є когнітивною історією розв'язання логічної задачі [4, 271]».

Саме до таких творів і належить роман В. Шкляра «Ключ», який заслужено носить назву «детектив», хоча і за сюжетом, і за формою, і за способом викладу автором думок аж ніяк не вписується в рамки класичних канонів детективного жанру. Василя Шкляра сьогодні можна назвати одним з найпопулярніших письменників сучасності, деякі оглядачі називають його «батьком українського бестселера».

Його ім'я відоме не тільки у вузьких літературних колах, а й загалом багатьом українцям та мешканцям інших країн. Уже закономірністю стало те, що кожен наступний роман В. Шкляра привертає пильну увагу читачів. Адже багато його творів, таких як «Елементал», «Кров кажана», «Чорний ворон» та інші після свого видання відразу отримали статус бестселера. Це і не дивно, бо романам письменника передують надзвичайно цікавий, добре обміркований задум, на який як намистини потім нанизуються сюжет, тема, ідея та інші риси Шкляревого стилю, на які акцентується читацька увага, «як-от: витончений психологізм, філософічність, іронія, інтелектуальна та мовна граційність» [6, 177].

Не був позбавлений популярності та статусу бестселера і детективний роман «Ключ». Цей твір привернув велику увагу читачів завдяки цікавості задуму, заплутаності сюжету та несподіваної шокуючої розв'язки. В одному з інтерв'ю Василь Шкляр згадує: «...задум я виношував дванадцять років. Колись почув історію про те, як один хлопець винайняв житло в Києві, а після того до нього так і не з'явився господар по платі. Мені вона видалася привабливою: сам факт давав дуже великий простір для фантазії. Адже нормальна людина мусить замислитися, куди поділася інша людина! І починаються пошуки... Я довго носився з цим задумом, а потім сів і написав роман за тридцять днів» [1, 7]. Роман побачив світ у 1999-му році (після тривалої паузи з 1990-го року, під час якої В. Шкляр не видав жодної книги) і одразу ж набув великої популярності, отримавши декілька нагород.

Сюжет твору досить цікавий та непередбачуваний. Події у романі розвиваються дуже динамічно, що і властиво детективам Василя Шкляра. І саме ця подієвість робить «Ключ» надзвичайно читабельним, що є найважливішим моментом для самого автора. Власне із класичного арсеналу детективу як жанру в тексті Василя Шкляра присутнє не розслідування злочину певним «професіоналом» (детективом чи слідчим), а розкриття таємниці.

Зрештою у фабулі домінуючим постає не кримінально-слідча складова детективного хронотопу, а містично-символічний підтекст. Зокрема, помічаємо, що у тексті відбиваються також відтінки глибокого психологізму, філософських роздумів, містичних елементів та еротичних сцен. Взявши книгу в руки, читаємо настанову самого автора: «Одні назвуть «Ключ» детективом. Другі — твором еротичним. Треті — містичним, окультним або й ритуальним. Усіх, хто шукатиме у ньому тільки перше, друге або третє, я прошу його не читати» [7, 5]. Авторська передмова провокує кілька рецептивних ліній, виводячи текст поза рамки одного стереотипного інтерпретування.

Бачимо і справді яскраву присутність у творі містичних елементів, незрозумілих, але таких, які надзвичайно зацікавлюють та окреслюють детективну фабульну лінію тексту. Передусім сам ключ, який дістається Андрієві в досить містичний спосіб – він отримує його від таємничого незнайомця, який незабаром безслідно зникає, не вимагаючи від журналіста жодної платні. Здавалося б, кожен мріяв би опинитися на місці Андрія, адже можливість безкоштовно заволодіти трикімнатною квартирою в хорошому районі трапляється не так вже й часто, але авантюрному журналісту не вдається ось так просто з цим змиритися, і він розпочинає розшуки свого благодійника. Фактично цей епізод сприяє подальшому розгортанню детективної лінії, чітко окреслюючи лінію розкриття таємниці.

У ході розслідування натрапляємо також на таємниче зникнення розчарованого в собі художника Олеся Остапчука. Знову ж містика, з огляду на те, що нікому нічого про нього не відомо, а людина ніби просто розчинилась у повітрі. Андрію ж вдається пов'язати між собою отримані факти та незнайомих людей: Олеся Остапчука та Саватія Ярчука, що і приводить його в село Некричі, а пізніше в не менш містичний готель над прірвою «Млин». Власниками цього невеличкого готелю є подружня пара: Саватій Ярчук та його дружина Каміла. Для детективного жанру важливе значення відіграє дотримання певної «рівноваги між таємницею, пов'язаною зі злочином, і її розслідуванням» [5, 68]. Авторська недомовленість та розлоге вплітання у фабулу «Ключа» містичних елементів дозволяє чітко дотриматись розгортання детективного хронотопу, у якому збалансовано поступове розкриття «злочину» і тримання читача у напрузі.

У «Млині» і відбувається розкриття страшної таємниці в досить неочікуваний спосіб, після якого Сані не вдається вибратися живою, а Андрій мимохіть стає вбивцею. Розкриття детективної таємниці відбувається так швидко та несподівано, що читач може бути злегка шокований таким поворотом подій. Варто пригадати те, що Андрій запропонував своїй коханій, так би мовити, просту, деякою мірою навіть романтичну прогулянку за місто, не приховуючи і підтексту цих відвідин, а саме отримання певних доказів для свого «розслідування». Але за хронотопом детективу картина розгортається досить логічно та послідовно. Усі міркування, роздуми та розшуки Андрія приводять його до злочасного готелю над прірвою, де і судилося і героям твору, і читачу розмотати заплутаний клубок таємниць,

який головний герой намотує упродовж всього твору. Андрій же, відправляючи Сану додому для її ж безпеки, певним, теж містичним чином відчуває наближення чогось страшного, чого йому аж ніяк не оминати. Так і стається, журналіст сам приходить до рук лиходіїв, таким чином потрапляючи у їхню пастку. Усі Андрієві підозри щодо зникнення художника Остапчука справджуються, також чоловіку відкриваються і нові жахливі та огидні подробиці того, що відбувається у готелі «Млин». Далі відбувається кривава розправа, після якої лише Андрій залишається живим, проте без сенсу для життя, адже його кохана Сана, повернувшись назад до готелю, стає невинною жертвою цієї ситуації та гине.

Детектив підходить до логічного завершення. Автору і справді добре вдається втримати інтригу до кінця розслідування. До усіх елементів детективу, цих «намистин», які нанизує головний герой упродовж свого слідства знаходиться ключик, що гармонійно поєднує саме розслідування та його розкриття. Проте, варто звернути увагу, що В. Шкляр так і не дає остаточної, відповіді на те, від кого ж точно Андрій отримав цей ключ, таким чином даючи читачеві право для власних роздумів та «розслідувань». Як говорить сам автор: «Найголовніше у творі — таїна. Причому не штучно створена автором, коли він натякає читачеві, що щось знає і не домовляє, лишаяючи для читача цю загадку. Я завжди наголошую: інтерес мого читача понад усе, тобто я його поважаю і ставлю в рівні умови поруч себе, він стає моїм співавтором. У романі «Ключ» таємниця лишилася, мене досі запитують: «А хто Андрію дав того ключа?». Я кажу: «Не знаю так само, як і ви» » [3, 17].

Як бачимо роман сповнений містики, яку не можна проаналізувати поза детективним сюжетом, ця таємничість ніби пронизує весь твір, вирізняючи його з-поміж багатьох інших українських детективів. Проте, не дивлячись на насиченість містичних елементів у творі, таких як гра автора з магією чисел та імен (Саватій – суботній чоловік, Каміла – присутня при жертвопринесеннях, Ярчук – пес, що виявляє і кусає відьом), все ж Шкляру не вдається довести це містичне коло до кінця. Роман завершується тим, що Андрій, розчарований самотній чоловік, віддає ключ від тієї ж таки сумнозвісної квартири незнайомцю, котрий шукає житло. Здавалося б, містика жахливого фатуму людини з ключем продовжується, проте такого ж нещастя, яке трапилося з Андрієм, не відбудеться з новим власником ключа, адже усі «злі сили» уже покарані та знешкоджені самим Крайнім. Тож ефекту якоїсь небезпеки після цього трилера вже не залишилось.

Отже, детективний роман «Ключ» можна назвати унікальним у своєму роді явищем. Гармонійне поєднання детективної фабули та містики підносить його на високий щабель у сучасній літературі. Василь Шкляр синтезуючи ці елементи в романі, пропонує сучасному читачу варіант поєднання інтелектуального письма із популярними формами масового письменства.

Джерела:

1. Дубинянська Я. Василь Шкляр: «Нестерпна легкість жанру для наших письменників виявилася найтяжчою» [Електронний ресурс] / Я. Дубинянська // Дзеркало тижня. – 2003. – №15. – С. 6-8. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/CULTURE/vasil_shklyar_nesterpna_legkist_zhanru_dlya_nashih_pismennikov_viyavilasya_naytyazhchoyu.html. – Назва з екрана.
2. Зборовська Н. Сучасна масова література в Україні як загальнокультурна проблема / Н. Зборовська // Слово і час. – 2007. – № 6. – С. 3-7.
3. Коскін В. У кожній долі приховано детектив : [гостями «Вітальні» є відомі письменники України – В. Шкляр та А. Курков] / В. Коскін // Демократична Україна : громадсько-політична. – К. 2011. – №16. – С. 17.
4. Літературна енциклопедія: У 2 т. [автор-укладач Ю. Ковалів]. — К. : ВЦ «Академія», 2007. – Т. I. — 608 с.
5. Передерій С. Особливості детективного твору та його рецепції як «явища масової культури» / С. Передерій // Вісник Севастопольського НТУ : Збірник наук. праць. – Севастополь: Вид-во Севастоп. нац. техн. ун-ту, 2010. – Вип. 102 : Філологія. – С. 67-70.
6. Скорина Л. Український бестселер: третя спроба Василя Шкляра / Л. Скорина // Березіль. – К., 2004. – №7/8. – С. 177-182.
7. Шкляр В. Ключ / В. Шкляр ; 2-ге вид. – Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2012. – 256 с.